

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL
núm. 135 - maig 1992

PARADA DEL LLIBRE I LES PLANTES de " LA FEMOSA "

PÒRTIC

Sovint, quan parlem de cultura, notem que caiem en una fragant contradicció; diem que la gent passa de la cultura perquè no serveix per a res, tot i que, per un altre costat tothom, si pot, fa estudiar els seus fills i filles. Aquí és on volíem arribar, ja que segurament estem parlant de dues coses distintes, "estudis" i "cultura" si bé es poden complementar no sempre ho fan. Cultura és, al nostre entendre, un "summum" de coses apreses (estudiant o amb experiències pròpies) que esguardem a la memòria per a fer-les servir sempre que convingui tant en profit propi com d'altri. Estudiar una carrera o el que sigui, en canvi (i sense perdre el fil del que parlem) és un mitjà per cercar amb més garanties d'èxit un treball digne. En aquest sentit, doncs, "estudis" i "cultura" es desassocien i es

desassocien no perquè no siguin afins, sinó perquè l'estudiant busca amb els seus estudis (més que cultura) un "paper" que acrediti la seva aprovació en aquesta o en aquella matèria, paper, és clar, que ell o ella necessita per a presentar al lloc on pretén treballar. La cultura (la cultura en majúscula) no té cap necessitat de tenir un certificat acreditatiu.

Potser que tot plegat, dins un món materialista com el nostre, no hi hagi lloc per a la cultura i, en canvi, sigui cada dia més necessari portar una llicenciatura o un doctorat a la butxaca. Ningú no demana els coneixements que d'això o allò hom té, només es demanen "certificats" d'estudi. Sinó hi ha un títol no hi ha feina i si no hi ha feina (dins d'aquesta societat), bona nit i tapa't!

A la cultura li passa una

mica (o molt) com en l'art del bon vestir. Sempre hi ha hagut gent que ha vestit bé i d'altres que no gaire, però avui no importa gens el gust pel vestir bé ni el saber portar la roba; avui, més que res, cal portar a la camisa, als pantalons o al jersei, l'etiqueta d'aquesta o aquella marca. La roba (com els estudis), cal que vagi avalada

per un certificat (en aquest cas per una etiqueta) el més visible i coneguda possible.

De cultura (qui en tingui que la confiti) no se'n pot presumir i per això no està de moda. Només es pot presumir de tenir un sou de..., un cotxe i de portar una "bona marca" a la indumentària. Cultura? no gràcies!, podríem dir.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM. 135 / MAIG 1992

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOSIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

UN DILLUNS DIFERENT / 4
Per Adolf

UN COMENTARI AL LLIBRE
MÀRIUS TORRES L' ÚLTIMA
ROSA DE FELIP GALLART I
FERNÀNDEZ / 5
Per A. Costafreda

ARTESA, I ELS POBLES VEÏNS
A PRIMERS DE SEGLE / 7

HOMENATGE A LA VELLESA
D'ALBAGÈS 1991 / 11
Per Josep Mª Cuadrat i Ribelles

ENTRETENIMENTS / 14
Per M. N.

HUMOR / 5-16
Per Rum

LA CULTURA I LA SETMANA
CULTURAL / 17
Per Pere Arnau

LES CIRCULARS I ALTRES
TREBALLS. LA FEMOSA VINT-I-
CINC ANYS / 19

FOLKLORE ARTESENC / 25
Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb pas lent, de mal humor i en solitari,
he pujat, aquesta tarda, al pla estepari
a sentir l'aroma del timó que ara floreix.
Encara que la solitud d'avui sigui volguda,
sé que, aquella pau, sempre m'ajuda
a retrobar-me, interiorment, en mi mateix.

Es dilluns, dilluns de Pasqua Florida.
La gent, més gregària que mai i amb alegria
ha anat deixant el poble buit, ja de matí.
N'he quedat sol; sol volent-ho, però alhora,
tement enyorar de no tenir a la vora
l'escalf humà que tant m'agrada de sentir.

De dalt del pla, només verd en primavera,
es veu eixamplar-se l'horitzó, sense barrera,
talment un tros de mar d'ones de blat.
Mirant volar l'àliga marcenca, alta i segura,
m'arriba un desagradable olor de ruda
d'una mata que, distret, he trepitxat.

M'espanta el xiscle d'una xurra que fuig volant
deixant tres ous verds al niu, al meu davant,
sota un romaní clarós i escarransit.
De tant en tant sento una ganga o veig un tudó.
Ara és un tòrlit, una alosa o el frestec sisó.
M'aturo sempre, els contemplo i somric.

En aquesta estranya quietud plena de vida,
trobo assossec i el meu esperit s'enfila
lluny de rutines i idealismes mal servits.
M'en torno cansat, però alleugerit el pensament.
Al poble, tothom va retornant plàcidament
i, altre cop, em trobaré feliç entre els amics.

UN DILLUNS DIFERENT

Adolf

UN COMENTARI AL LLIBRE
MÀRIUS TORRES. L'ÚLTIMA ROSA
DE
FELIP GALLART I FERNÁNDEZ

Després de Paraules Perdudes esperava encuriós poder llegir el segon llibre del Felip, per comprovar (si és que podia fer-ho) la seva evolució literària. A Màrius Torres, l'última rosa, però no he pogut comprovar res d'això, ja que si en el primer llibre ens presentava (uns millors que els altres) tot un seguit de personatges artesencs, en aquest no fa res d'això, en tot cas només ens n'explica un de personatge (Màrius Torres) amb les paraules del mateix poeta. La seva feina aquí, doncs, més que inventar-se o explicar-nos res, ha estat la d'anar encarrassant amb l'ajut d'una agulla enfilada, tot un seguit de fragments, de pensaments o poemes del gran poeta lleidatà, de tal manera que el carràs, llegit d'un cap a l'altre hi quedés reflectida d'una manera convenient i correctament enllaçat tot això que

suara deia. És una obra pensada més per a ser representada sobre un escenari que per a ser llegida, encara que això no és cap obstacle perquè "l'última rosa" ("l'última rosa" és el títol d'un curt poema de Màrius que al Felip li agradà d'una manera especial) es pugui llegir bé i ensems fruit fent-ho.

De fet (en certa manera) el Felip no n'és l'autor, sinó que el veritable autor és el mateix Màrius Torres. El Felip, però, ha tingut l'encert i la paciència de llegir-se i rellegir-se l'obra del poeta i espigolant ací i allà, els pensaments i els versos de Màrius l'ha fet possible peça a peça (com si d'un "pusle" es tractés) compondre d'una manera creïble els darrers dies de vida del poeta. Em fa l'efecte que no ha estat una feina gens àcil a l'hora de decidir-se pel que escollia o pel que dei-

xava. L'obra em sembla ben reeixida (a partir d'una primera lectura) i posa de manifest la sensibilitat del nostre novel·l (però familiar, a través dels seus escrits en aquesta revista) escriptor.

He de confessar que m'he llegit l'obra més com a compromís (obligat per l'amistat que m'uneix amb l'autor) que pel desig de gaudir de la seva lectura, ja que he d'aclarir que la lectura de poesia (tant del Màrius Torres, com d'altres autors) m'ha estat sempre feina molt feixuga, ja que em costa de trobar-hi el ritme (no ja rima). He de confessar també

que la por d'endinsar-me en la seva lectura (justificada pel poc hàbit de llegir poesia) era totalment infundada. L'he llegit d'una tirada, és clar que és una obra curta, però així i tot me l'he empassada amb veritable facilitat i, sincerament, m'ha agradat.

No puc menys, doncs que felicitar el Felip Gallart pel seu treball i per l'encert de fer-nos conèixer Màrius Torres d'una manera tan amena i al mateix temps tan humana.

Ara només cal esperar poder gaudir de veure-la representada en un escenari que, segons sembla, serà aviat.

A. Costafreda

Artesa i els pobles veïns a primers de Segle

Ens ha caigut a les mans una "guia" de la província de Lleida, incompleta, ja que hi falten els fulls del començament i els de l'acabament, per la qual cosa no podem saber ni el seu títol ni la data en què es va publicar. Pel que hi llegim, sembla que la podríem situar entre l'any 1905 i 1915.

Com que aquesta mena de guies estan sempre escrites des d'un despatx i el (o els) que l'escriu li és igual un poble que un altre (ja que no els coneix), tan li fa els disbarats que hi posi. És allò que diem

els artesencs: "contal fresquejo". El poble d'Aspa, per exemple, el situa a només 11 quilòmetres de Lleida i a Artesa hi fa costar que hi havia quarter de la Guardia Civil. A Artesa, segons aquesta guia, hi ha camins veïnals per anar a molts pobles però no per anar a Puigverd.

La "guia" esmentada està escrita en castellà, però com que ens ha semblat bé de reproduir en aquestes pàgines el que diu dels pobles d'Aspa, Castellans i Puigverd, ens hem pres la molèstia de traduir-ho:

ARTESA DE LLEIDA

Lloc amb 967 habitants de fet 949 de dret. -Té dues escoles elementals complertes de 625 pessetes. -Una parròquia

que pertany a la diòcesis de Lleida. -Es troba a 9 quilòmetres de la Ciutat. - Compte amb estació de tren, en la línia de

Lleida a Tarragona. -Es "puesto" de la Guardia Civil. -Consta de 221 edificis i de 22 albergs disseminats pel seu terme. -Tres fàbriques d'oli i un molí fariner. -Camins veïnals a Alfès, Albatàrrec, Aspa, Granyena, Sunyer, Cogul, "Castelldasens" i altres (Puigverd ni hi consta). El seu sòl produeix vi, oli, cereals, fruites, espart, alfals en abundància.

Alcalde: don Eugenio Porqueras

Sans.

Farmacèutic: don M. Massot.

Jutge municipal: don Manuel Bosch Morera.

Mestre de 1ª ensenyança: don Josep Mateu i senyora Emília Tangis.

Metge: senyor Ramon Massot Palmés.

Sacerdot: mossèn Josep Melet (regent).

Secretari: senyor Pere Satorra Giró.

ASPA

Lloc amb 502 habitants de fet i 525 de dret. -Té dues escoles elementals complertes cotades amb 625 pessetes de sou anual. -Una parròquia que pertany a la diòcesis de Lleida. -Dista 11 quilòmetres de la Ciutat. -Consta de 166 edificis i 18 albergs. -Produeix cereals vi, oli i fruites. -Pertany al "puesto" de la Guardia Civil de Sarroca de Lleida.

Alcalde: senyor Josep Aixut Peiró.

Jutge Municipal: senyor Pere Barberà i Plana.

Mestres de 1ª ensenyança: senyor Josep Arbó i senyora Teresa Mir Mora.

Sacerdot: mossèn Manuel Urgell Falcó.

Secretari: senyor Pere Roig Porta.

"CASTELLDASENS"

Lloc amb 1323 habitants de fet i 1323 de dret. -Té dues escoles elementals complertes amb 625 pessetes. -Una parròquia que pertany a la diòcesis de Lleida. -Dista 17 quilòmetres de la capital. -Consta de 273 edificis i 94 albergs. -Rega el seu terme el canal d'Urgell. Produeix ordi, blat, vi, oli, i hortalises. Pertany al "puesto" de la Guardia Civil de Juneda.

Alcalde: senyor Pere Rebull Barrufet.

Consellers: senyor Pere Ribelles Rebull, senyor Ramon Mateu Farran, senyor Pere Rebull Domingo i senyor Ramon Ballesté Piñol.

Jutge Municipal: senyor Ramon Ribelles Tamarit.

Mestre 1ª ensenyança: senyor Jaume Resa i Gimenez.

Metge: senyor Maurici Meseguer Meseguer.

Sacerdot: mossèn Francesc Taragona Palomera.

Secretari: senyor Artur Nofre Morell.

PUIGVERD DE LLEIDA

Lloc amb 882 habitants de fet i 885 de dret. -Té dues escoles elementals complertes dotades amb un sou anual de 625 pessetes. -Una parròquia que pertany a la diòcesis de Lleida

-Es troba a 12 quilòmetres de la Capital. -Estació de tren, Administració de Correus de "Castelldasens", Albagès i Artesa. -En el seu terme existeix una fàbrica d'electrecitat

que subministra fluït als pobles esmentats i també a Castellà i Ibars. -Consta de 192 edificis, 4 cafès, una posada, societat de socors, 4 molins d'oli i una societat "titulada" "La Palometa". -Es troba sota la jurisdicció del "puesto" de la Guardia Civil de Juneda. -El seu terme regat pel canal d'Urgell, produeix cereals, vi, oli i fruites.

Alcalde: senyor Enric Barberà

Huguet.

Farmacèutic: senyor Miquel Massó.

Jutge Municipal: senyor Josep Antoni Barberà.

Mestres de 1ª ensenyança: senyor Josep A. Checa i senyora Carme Martí.

Metge: senyor Ramon Massot.

Sacerdot: mossèn Esteba Colomina.

Secretari: senyor Teador Aldomà

HUMOR

ELS NEGOCIS DE SANT ISIDRE.

HOMENATGE A LA VELLESA D'ALBAGÈS, 1991

Quasi no volia, escriure,
sembla que ja està tot escrit,
per que crec, molt faria riure,
plagiar el que ja s'ha dit.

Es molt forta ma voluntat,
i ella sempre em diu, escriu,
que no estaràs despreciat,
si és que ho fas per molt actiu

Ara, hem teniu tots aquí,
llegint el que, haig escrit,
penso dir-ho ben fort i fi,
i recitat amb bon crit.

Mentre aquí, hem dispo,
altre cop a relatar,
les seqüències que jo trobo,
que la vida ens pot donar.
sempre surten coses noves,
que es poden molt ben narrar,
ja que tenim bones proves,
i per tant aquí va.

Donant un tomb a la vida,
ja l'hem, puix, tots ben donat,
empenyent, amb embranzida,
un altre any ja l'hem passat.

Fa tres-cents seixanta-cinc
dies,
que aquí varem estar,
per coses bones i llluïdes,
als avis homenatjar.

I avui, ens tornem a trobar,
tots amb la mateixa feina,
on, als padrins molt festejar,
i complir la dèria aqueixa.

Es que el poble de l'Albagès,
que mai, us pot oblidar,
ja que, cada un n'està, entès,
d'honorable ciudadà.

Aprecia tant el poble,
als que sou nascuts aquí,
al que hagi, estat molt noble,
i no hi hagi res a dir.

Aquell que hagi anat pel món,
i el poble va deixar,
on, el mateix vol a tothom,
i a cap, pot oblidar.

I, també qui no, hi ha nascut,
i ha vingut a viure aquí,
sempre serà ben volgut,
si, ell sempre és bon veí.

Ara, us trobeu tots a l'acte;
homenatjats per igual,
ja que, aquest és el pacte,
on és el, que més ho val.

Ara aquí, esteu retrobats,
en tan magnífica festa,
recordeu, els temps passats,
i doneu-li un poc de gresca.

Com que de nous en ve cada any,
quan vuitanta anys han complit,
i, no és això, doncs pas es-
trany,
que sigui un acte tant lluït.

Es que una crida del poble,
no, es pot pas despreciar,
si bé, aquest es recorda,
el que molt el vas lloar.

Aquella forta remesa,
que en va venir l'any passat,
estan aquí fermes, i amb fermesa
!quin goig!

I cap, ens ha abandonat.
I, una bona selecció,
també n'ha vingut enguany,
tots veniu, amb il·lusió.

Un fill del poble, eloqüent,
n'era de coses molt fines,
on, crec hi ha vingut molt
content,
el Manuel del Meterines.

La senyora Lola Ber Serra,
i la Dora del Barber,
també són d'aquesta terra,
les quals es reben molt bé.

Als altres nous que han vingut,
i als quals jo no menciono,
fer-lo rimar no he pogut,
per lo tant, jo hem perdono.

Qui d'anys n'han complit
setanta,
també, els vull fer menció,
que és una, edat "maixanta",
en la qual m'hi trobo jo.

En quant a l'avi del poble,
un il.lustre pedagog,
on per ell ha estat molt noble,
ena ha deixat fa molt poc.

Que tenen més de vuitanta anys,
no és de riure ni és teatre,
i, si, enguany hi ha tres
germans,
l'any que ve poden ser quatre.

Quina diada més formosa
la que es fa als padrins,
és la festa més airosa,
feta tota amb molts bons fins.

S'aprecia; en aquest acte,
tot el que en la vida heu fet,
pel poble és com un pacte,
i us voldria donar un petonet.

Si, un petonet a cada fill,
a tots els del nostre poble,
al que, hagi estat un espill,
com també així molt noble.

però el poble no el pot donar,
el donem aquí tots junts,
en aquest acte purita,
on som tots molt oportuns.

Si la vida ha estat amarga,
la vellesa hem d'endolcir,
esperant que aquella carga,
no els faci més patir.

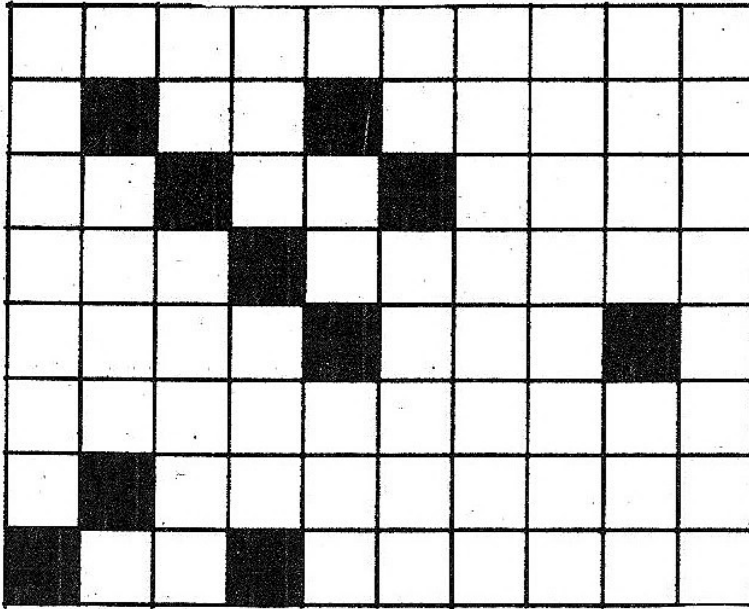
A la padrina més vella,
com a record de la data,
a més de la cistella,
se li donarà una placa.

El matrimoni més gran,
també estarà obsequiat,
l'obsequi serà per tant,
de la Generalitat.

I, que en bona salut, pogueu,
l'obsequi tots ben menjar,
que tots molta salut tingueu,
l'any que ve poguer tornar.

Esperant l'any noranta dos,
i que, ens poguem reunir,
amb un nombre més gros,
d'els que ara estem aquí.

Josep Mª Cuadrat i Ribelles.
l'ALBAGES, les Garrigues

MOIS ENCREUATS

HORITZONTALS

1.- Lliurar un combat. 2.- Organització de cooperació i desenvolupament econòmic. Vocals fortes. 3.- Relatiu a les llàgrimes. 4.- Pell que cobreix el crani. 5.- Afirmació. Nom d'home. 6.- Consonant. Vocal repetida. Nom de consonant. 7.- Per un altre nom, sant Telm. Al revés, article plural. 8.- Nota musical. Al revés, adornar. 9.- Vocal. Una mena de resina. Consonant. 10.- Municipi del Solsonès.

VERTICALS

1.- El seu elevat nivell és perillós per la salut. 2.- Mamífer remugant. Al revés, article Cinquanta. 3.- Mil siscents una Nom d'arbre. Nota musical. 4.- Gonzalo de, poeta castellà del segle XIII. Unitat de radiació. 5.- Vocal. Un rin tot barrejat. Al revés, decret del tsar. 6.- Tamarigar. 7.- Tornar a la vida. Consonant 8.- Relativa a Eol. Exclamació d'admiració.

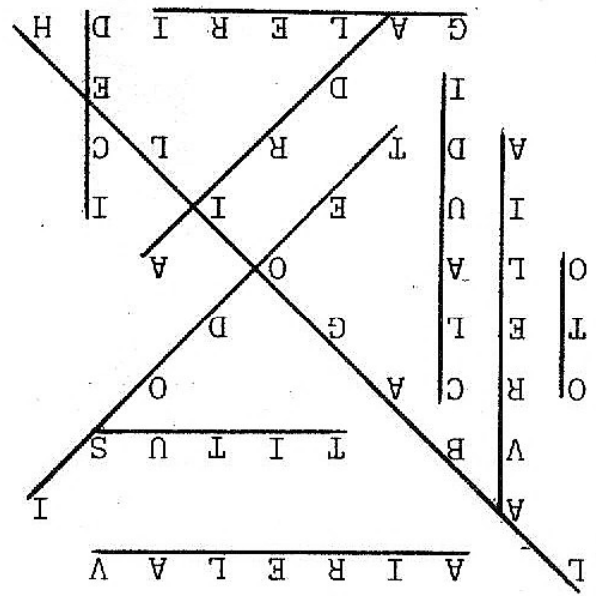
L	D	A	I	R	E	L	A	V	H
I	A	G	H	O	T	S	P	O	I
K	U	B	E	T	I	T	U	S	D
O	R	C	A	N	J	V	O	I	N
T	E	L	H	G	S	D	N	T	S
O	L	A	D	H	O	X	A	D	E
P	I	U	O	E	H	I	T	I	S
W	A	D	T	N	R	E	L	C	I
E	P	I	O	D	T	J	D	E	O
T	O	G	A	L	E	R	I	D	H

SOPA DE LLETRES

Buscan dintre del quadre hi trobareu els noms de deu emperadors romans.

SOLUCIONS

- HORIZONTALS.**
- 1.- Combatre. 2.- OCDE. AEO.
 - 3.- Lacrimal. 4.- Epicrant.
 - 5.- St. Enric. 6.- T. Oo. Ema.
 - 7.- Elm. Als. 8.- Re. Orlar.
 - 9. O. Laca. H. 10.- Lladurs.
- VERTICALS.**
- 1.- Colesterol. 2.- Ocapi. Le.
 - 3.- MDCL. Om. La. 4.- Bercèu
 - Rad. 5.- A. Irm. Ucas. 6.- Ta-
 - marellar. 7.- Reanimar. S.
 - 8.- Fòlica. Oh.

HUMOR

VULL SER GRAN... (A la gent gran amb efecte).

CONTINUA...

La cultura i la Setmana Cultural

Hem arribat a la tretzena setmana cultural. Aidà. Tretze anys seguits de fer l'esforç econòmic (però sobretot humà) de dedicar una setmana a l'any a fomentar la cultura del nostre poble. La cultura, qui ho havia de dir (com la ventafocs) és allò que passa més desapercebut per vora nostre. I encara que no sapiguem el per què, és una realitat que es pot palpar. En el dia d'avui, la cultura (com la política) està desprestigiada i es fa cada cop més impopular, com si la cultura fes nosa o fos una cosa supèrflua o inservible. Estem temptats de dir que, la cultura, fins i tot fa por. No ho acabem d'entendre.

Tretze anys seguits de dedicar una setmana a l'any a la cultura, cercant els temes o les coses que més puguin ajudar la gent del nostre poble per a aprofundir i créixer en nous

coneixements, en noves idees o en conceptes diferents d'entendre la vida, és prou sorprenent i alhora lloable. Any darrera any (tret de comptades excepcions) el desinterès dels arte-sencs per la setmana cultural ha estat creixent, i enguany s'ha notat més que mai aquesta indiferència; ha passat sense pena ni glòria i això és preocupant, ja que és un senyal més que la nostra comunitat (i sobretot els joves) en passen olímpicament.

Tot això és decebedor i desencoratjador, però som del que creiem que, en aquest aspecte, no podem caure en l'error de pensar que no val la pena seguir insistint fent setmanes cultural, en maldar d'anar apropant la cultura a la gent del nostre poble. Per molt desacreditada que estigui la cultura, creiem que és (i potser més que mai) necessària i in-

substituïble.

Potser els que treballem (bé o malament) per a fer créixer la cultura del nostre poble tenim massa necessitat de veure la sala plena de gent en qualsevol conferència, els carrers concorreguts en qualsevol acte i que, fins i tot, la gent parli col·loquialment de la setmana cultural. Potser caldria que tots plegats ens ho agaféssim amb més calma, que ens ho miréssim més serenament, però sempre anant insistint reiteradament fent cada any la setmana cultural, sense dubtar mai que aquesta és eficaç per la cultura del nostre poble encara que no es noti gens.

Tretze setmanes culturals seguides no s'han fet per què sí i, sobretot no s'han fet per a poder presumir d'haver-les realitzat; s'han fet perquè al seu darrera hi ha treballat ho-

mes i dones que els ha preocupat (i els preocupa) tot el que fa referència a la cultura, i mentre al nostre poble hi hagi gent amb aquestes preocupacions la cultura d'Artesa anirà creixent malgrat que, els organitzadors de les setmanes culturals no se n'adonin.

Som dels que creiem que la setmana cultural s'ha de seguir organitzant cada any i fer-la cada cop millor esmerçant-hi tots els recursos que facin falta. Hauríem de conseguir entre tots (amb els diners de l'Ajuntament) que la setmana cultural d'Artesa fos un exemple, per a la gent de fora, d'eina culturalitzadora i, pels artesencs, un punt de referència obligat, quan alguna vegada, fem un balanç del creixement cultural del nostre poble.

Pere Arnau

La Femosa vint-i-cinc anys circulars

Les circulars són, potser, un dels testimonis més clars de les inquietuds que l'Agrupació Cultural "La Femosa" ha anat realitzant al llarg d'aquests anys, ja que aquestes eren publicades i repartides casa per casa (a totes les cases del poble) per anunciar les seves activitats. "La Femosa" n'ha editat més de cent, entre les quals n'hi ha que van servir per a criticar o reivindicar alguna cosa (la Festa Major, per exemple), d'altres, les més corrents, eren tan sols per convidar els artesencs a participar en algun que altre acte (cursets, conferències, exposicions, festes...). De la importància d'aquestes circulars (a més de la que ara tenen com a document) destacaríem el fet de ser escrites sistemàticament en català, en un temps que això no

s'estilava gens, pensem que, fins i tot les coses més íntimes i familiars com recordatoris de primera comunió o participacions de noses, al nostre poble, eren sempre en castellà. Les circulars de "La Femosa" eren, doncs, l'únic contacte de molts artesencs amb el català escrit.

Al llarg dels anys, "La Femosa" també ha editat circulars de propaganda d'actes fets en col.laboració amb altres grups d'Artesa, sobretot de joves, com els actes organitzats en motiu de la IV Trobada de sardanistes Veterans de les Terres de Lleida el març del 1979.

De l'Arxiu n'hem escollit unes quantes (al nostre criteri les més representatives) per a il.lustrar una mica això que anem dient:

UNA NOTÍCIA PER A TOTS ELS JOVES

LA FEMOSA, volent donar un al·licient als joves d'Artesa,
ha pensat organitzar unes vetllades de **CANÇÓ CATALANA**

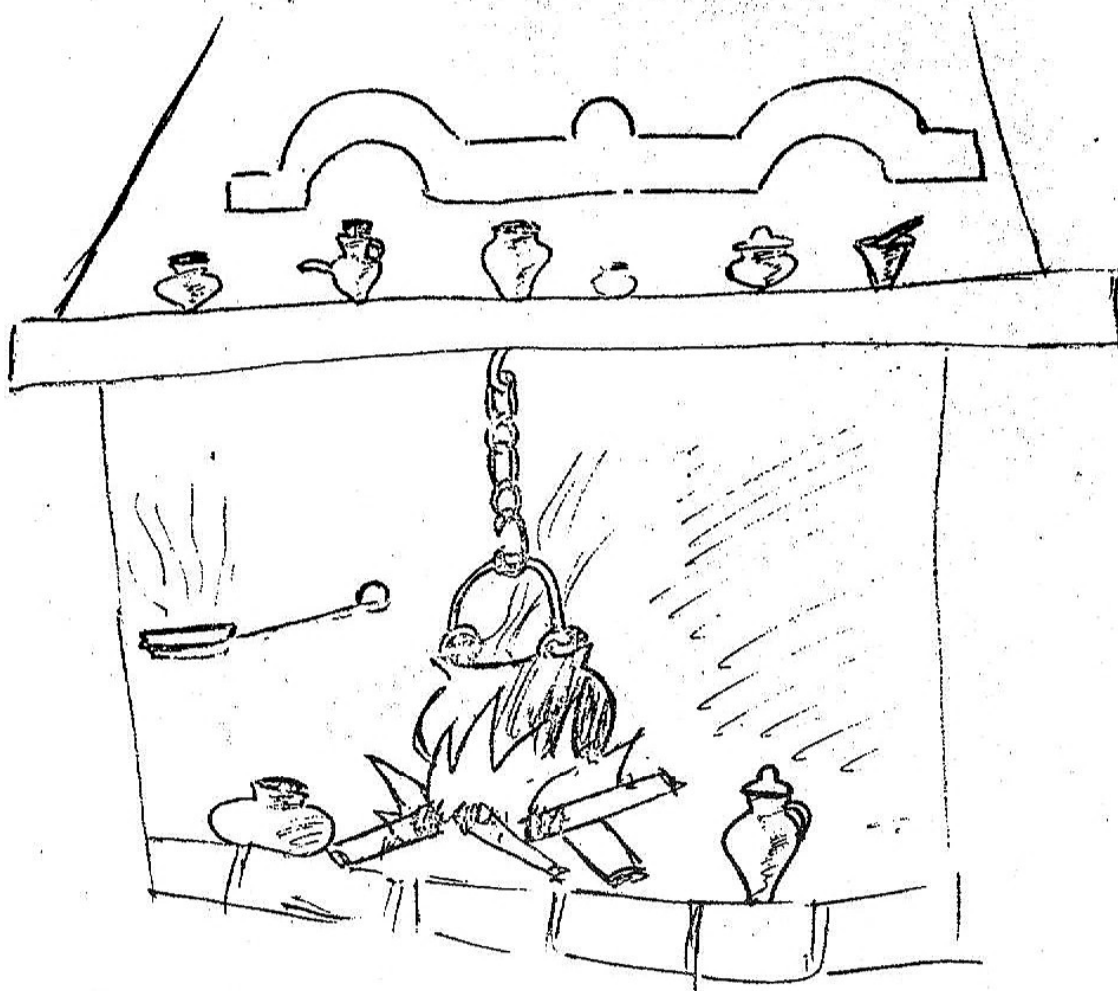
Per això, i per a començar, hem triat un lloc reduït
on el so de la guitarra es sent **MERAVELLOSAMENT**
Ens referim a les voltes del MUSEU

Allí us hi esperem el proper dissabte a dos quarts d'11
(2/4 d'onze). No hi haurà cadires (ens hauram de seure a terra)
per la qual cosa us preguem que no vingueu massa mudats.

En JORDI del XALEP, amb la seva guitarra, ens cantarà
cançons d'en Raimon i d'en Serrat i ens tocarà alguna peça clà-
sica.

I per a acabar la vetllada, aprendrem a cantar, entre tots,
unes quantes cançons.

US
US - ESPEREM

Davant de l'èxit que van tenir l'any passat les " Trobades de Cuina " que es feien cada dissabte a " La Femosa " i volen reemprendre-les enguany, fins i tot millorar-les. Hem pensat fer una trobada de totes les persones interessades en participar-hi, per a parlar-ne tranquil·lament. Per exemple:

Us sembla bé trobar-nos cada dissabte per a fer cuina, treballs manuals o, també parlar de decoració, dietètica o altres coses ?

DIUMEGE A $\frac{3}{4}$ DE 8

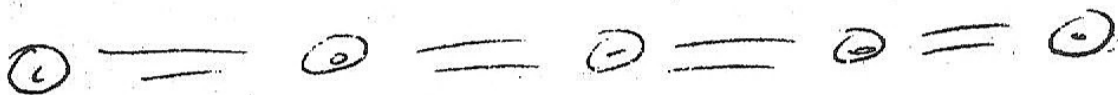
DIA 24
DE JULIOL DEL 97

FESTIVAL

POPULAR DE CANCÓ

A la mitja part serant lliurats els premis del

II CONCURS DE FAMALETS

A $\frac{3}{4}$ D'11 DE LA NIT

HI HAURÀ

GRAN SESSIÓ DE

CINEMA

DIVENDRES
14
AGOST

GRAN SARAU

Demà dia 14 , vigília de la Mare de Déu d'agost, patrona d'Artesa "LA FEMOSA" ha preparat una sèria d'actes, els quals esperem siguin de l'agradament de tots.

A les 10 de la nit representació teatral a càrrec del "QUADRE ESCÈNIC" de "LA FEMOSA"

Es posarà en escena les obres següents :

- I. L' HONOR
- II. La Fida de Sarrallonga
- III. El burro del Gitaner

i a continuació gran sarau amb

TARTANYS

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (10)

Ara, doncs, començarem a parlar dels jocs de competició, en què n'hi havia uns que guanyaven i uns que perdien, encara que això que diem de guanyar o perdre és ben relatiu, ja que tot sovint només es "guanyava" la satisfacció de ser el primer i, molts cops, fins i tot, tots eren guanyadors i perdedors a la vegada, com en el joc de "saltar vinya", per exemple, quan tots els jugadors saltaven per sobre d'un que "pagava", però a la vegada tots, al seu torn, havien de "pagar" per ser saltats pels altres.

Pel joc, com en totes les coses, calia un aprenentatge, i no només per a dominar aquell esplai tot intentant de ser un dels millors, sinó també (i sobretot) aprendre a valorar i respectar les regles de cada un dels entreteniments, sense les quals no hi hauria joc. Els nens i nenes més petits començaven a jugar entre ells amb jocs senzills i a mesura que dominaven aquests jocs i s'anaven fent grans, passaven a altres esplais més complicats, però sempre intentant jugar amb altres infants de la seva pròpia edat o categoria; d'aquesta manera tots els entreteniments eren sempre de competició molt equilibrada.

Encara que nosaltres no ho respectarem (perquè ens hem estimat més agrupar els jocs en funció de l'activitat principal que desenvolupen), tots els entreteniments que anirem presentant, eren jocs de temporada; uns es feien a l'estiu i tardor i els altres a l'hivern i primavera. Ni nosaltres no ho sabem ni ningú no ens ha pogut explicar el per què, en un moment determinat, la canalla deixava de jugar en un joc per a començar-ne a jugar un altre, però passava això; els jocs anaven canviant a mesura que el dia creixia o disminuïa.

Tot i que segurament no ho aconseguirem del tot, procu-

rarem entrar en el món dels jocs per aquells entreteniments més senzills, perquè eren aquests als que jugaven els més petits, encara que això no vol dir que els més petits (com passa sovint) no vulguessin jugar als mateixos esbarjos que els grans, sinó que eren els més grans els que no ho volien perquè en no saber-ne prou frenaven la bona marxa d'aquells entreteniments.

Feta aquesta introducció, ja podem començar a explicar com es jugava als jocs tradicionals dels artesencs:

ELS QUATRE SABATERS:

Del joc dels "quatre sabaters" ja n'havíem parlat fa uns quants anys (vegeu LA FEMOSA, novembre del 1987), però llavors no més vam parlar d'una variant que es feia amb els dits tot manipulant un paper convenientment doblegat. Ara explicarem el mateix joc, però que es jugava amb quatre persones, nens o nenes, els quals s'agafaven de les mans tot fent una rotllana i cantant la cançoneta:

Els quatre sabaters,
quan treballen, quan treballen,
Els quatre sabaters
quan treballen ples carrers.

Tot cantant, dos jugadors (de cara) s'atansaven cap endins la rotllana fins a tocar-se les panxes, llavors, sempre al ritme de la cançó, es retiraven endarrera mentre els altres dos s'atansaven cap al centre a tocar-se les panxes. Quan acabava la cançó, la recomençaven altre cop, però més depressa i així una i una altra vegada fins que se'n cansaven.

LA CUQUETA EL PEDRISSET:

En aquest joc hi intervenien dos o tres jugadors o jugadores. Un estenia el braç, amb la mà del tot oberta de panxa cap baix, l'altre jugadors o jugadors (si eren més d'un) posava el dit índex (fent punxonet) fins a tocar la panxa de la mà del primer, llavors el que menava el joc cantava:

La cuqueta'l pedrisset,
xiuleta, xiuleta.

La cuqueta'l pedrisset
xiuleta xiulet!.

En dir "xiulet!", el que tenia la mà oberta la tancava tot el de-
pressa que podia per mirar si aconseguia atrapar el dit del juga-
dor. L'altre, és clar, havai d'estar alerta per a treure el dit a
temps per no ser atrapat, però l'havia de treure al moment just de
sentir "xiulet!", ja que si el treia abans perdia de totes mane-
res. Només es guanyava la satisfacció de guanyar.

RATETA, RATETA...:

Aquest joc es jugava sempre a la Bàscula Municipal (que
llavors era enfront del carrer del Castell, adosada -la caseta- a
cal Mudesto). Voltant de la Bàscula hi havia sis pilons de pedra,
tres a cada costat, per aquest motiu el màxim de jugadors o juga-
dores era de set. Els jugadors es col·locaven un a cada piló i el
que feia set pagava. L'entreteniment consistia que els jugadors
podien i havien d'anar canviant de piló tantes vegades com vul-
guessin, sense cap ordre; d'esquerra a dreta, enfront o en diago-
nal i això tan era amb els que es tenien més aprop com amb qui era
més lluny, això sí, havien de procurar que mentre feien el canvi
de l'un a l'altre, el jugador que pagava no s'apoderés d'un piló,
doncs el jugador que es quedava sense piló havia de pagar fins que
n'aconseguia un altre. Per a canviar de piló, els dos jugadors
s'havien de posar prèviament d'acord, per això era necessari que
una l'altre es preguntessin amb una cantarella especial:

Rateta, rateta,
vols canviar de caseta?.

PLA, PLA, PLA!:

En aquest senzill entreteniment hi podien prendre part
tants xiquets o xiquetes com vulguessin. Els jugadors es posaven
en una rotllana, agenollats o asseguts sobre els seus propis peus.
Hi havia un jugador que feia de "mare" que és el que portava la
veu cantant. El joc consistia a repetir en veu alta aquestes pa-
raules:

Pla, pla, pla!.

Es posava la mà oberta amb el braç estés cap endavant, aixecant-la amunt o avall mentre es repetia la cantarella. S'havia d'anar al mateix ritme de la mare, ja que aquest podia ser més ràpit o lent. Un cop acabat de dir tres vegades "pla", totes les mans quedaven immòbils, planes a terra o suspeses enlaire, això segons com la mare (que sempre procurava enganyar als altres) s'aturava. Tots els que quedaven amb la mà enlaire, quan la mare la tenia a terra o a l'inrevés, pagaven. Els que perdien havien de pagar penyora (una peça de roba o qualsevol cosa que es portés a sobre) la qual es dipositava al centre de la rotllana.

COR, COR, COR...:

En aquest joc hi podien pendre part tanta gent com es vulgués i de diferents edats. N'hi havia un que feia de mare i un que pagava. Aquest entreteniment també tenia una ubicació fixa; es jugava al gran embornal o engolidor general de l'aigua de la pluja que temps ha estava situat al costat de la Bàscula, però més a prop de la porta de cal Mudesto (avui cal Matalasser), en aquest embornal, que feia una forta baixada, hi havia una reixa d'uns cinquanta centímetres d'alçada per un metre d'amplada, coberta per una grossa llamborda. El nen que pagava o els que pagaven (a vegades eren més d'un) es posava acotxat sota la llamborda, els altres, en una llarga filera, però sempre amb la mare al davant, anaven saltant per sobre, un a un, amb els braços estesos (com si fossin ales) i cantant:

Cor, cor, cor...

Tots havien de fer amb els braços o cames, el que feia la mare (això de "lo que fa la mare fa la canalla" ho trobarem també en altres jocs). Quan tots els jugadors ja havien saltat, es deixava passar una estona previament fixada, llavors s'aixacava el que pagava i corria per a veure si posia atrapar algun dels altres jugadors; això ho havia d'aconseguir abans que la mare no tornés a ser sobre la llamborda de sortida. Si aconseguia tocar-ne un, llavors era aquest el que es posava sota la llosa i sinó, qui s'hi havia de posar era el mateix.

A ESTIRAR CEBES:

En aquest joc, quan estava decidit qui seria la mare i també el qui pagaria, ja començava l'entreteniment. La mare s'asseia en un pedrís adequat i a la seva falda, com si fos una cadira, s'hi asseia el segon jugador i a la falda d'aquest un altre i així tots menys el que pagava; la mare, amb força, aguantava el jugador del seu davant i aquest a l'altre i així fins al darrer. El qui pagava havia d'intentar, agafant les mans de darrer jugador, estirar-lo fins a separar-lo de la "mata"; els altres jugadors, s'havien d'estrebar fort per evitar que se l'emportés, al cap i a la fi, però, el que pagava sempre aconseguia d'emportar-se'l. Un cop ja en tenia un d'estirar, llavors ja serien dos a arrancar el segon, i llavors tres... fins que, entre tots estiraven la mare que sempre era el més gran i forçut de la colla.

A ESTIRAR CABELLS:

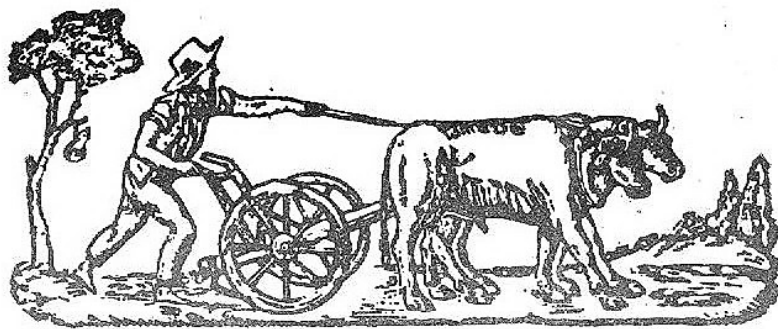
Aquest joc, si se'n pot dir joc, consistia en que quan un xiquet o una xiqueta tenia alguna cosa sobrera (un color, un llapis, una castanya o qualsevol altra cosa) podia dir:

Qui vol jugar a estirar cabells?

aquí hi podia prendre part tothom. L'individu en qüestió es posava en un lloc més elevat que els altres i des d'aquell lloc llençava l'objecte que tenia enmig dels altres. El que agafava l'objecte se'l podia quedar si, tot retenint-lo, aconseguia de tocar al que l'havia llençat, però mentretant, els altres, li podien estirar els cabells tant com vulguessin; si l'hi prenien o el llençava i l'agafava un altre, passava el mateix i així fins que algú aconseguia de tocar el seu antic propietari.

A.C.

LA FEMOSA

25 ANYS